

mereberis illuminari tenebras tuas : defendendo autem tenebras tuas, tenebrabis tenebras tuas. Et quando evades a duplicibus tenebris, qui in simplicibus laborabas? Unde autem Dominus non tenebrat tenebras nostras? Quia non nos sinit impunita habere peccata : flagellat nos in istis laboribus, et erudit nos. Tota ista miseria generis humani, in qua gemit mundus, noveritis, fratres, quia dolor medicinalis est, non sententia poenalis. Videtis quia dolor ubique, ubique metus, ubique necessitas, ubique labores. Crescit avaritia, sed in malis. Si ad hoc Deus hic talibus flagellis erudit nos, ut non tenebrentur tenebræ nostræ, agnoscamus nos sub pœna flagelli esse, et benedicamus Deum miscentem amaritudines dulcedini vitæ temporalis, ne temporalium deliciarum delectatione cæcati, non desideremus delicias æternas, nec velimus finiri mare et habitare in novissima maris. Sæviant ergo fluctus maris : quanto plus sæviunt fluctus maris, tanto se illa cum pennis columba suspendit. Non ergo tenebrat Deus tenebras nostras : quia miscet flagella peccatis nostris, et amaritudines pravis dulcedinibus nostris. Non nos tenebremus tenebras nostras defendendo peccata nostra : et nox illuminatio in deliciis nostris. « Quoniam tenebræ » non obtenebrabuntur a te. »

XVI. « Et nox tanquam dies illuminabitur. Nox tanquam dies : » dies nobis prosperitas sæculi, nox nobis adversitas sæculi : sed si cognoscamus merito peccatorum nostrorum nos adversitates pati, et dulcia nobis sint flagella Patris, ne sit amara sententia judicis ; sic habebimus tenebras noctis hujus, quomodo lumen noctis hujus. Si nox est, quomodo ibi lux est? Nox est, quia erratur hic a genere humano. Nox est, quia nondum venimus ad illum diem, quem non coarctat hesternus et crastinus ; sed est dies perpetuus, sine ortu, quia sine occasu. Nox est

ergo hic : sed quamdam lucem suam nox ista habet, et tenebras suas. Quare sit generaliter nos diximus : quæ est lux noctis hujus? Prosperitas et felicitas sæculi hujus, gaudium temporale, honor temporalis, quasi lux est noctis hujus. Adversitas autem et amaritudo tribulationum vel ignobilitas, tanquam tenebræ sunt noctis hujus. In hac nocte, in hac mortalitate vitæ humanæ habent homines lucem, habent homines tenebras ; lucem prosperitatem, tenebras adversitatem. Sed ubi venerit Christus Dominus et habitaverit animam per fidem, et promiserit aliam lucem, et inspiraverit et donaverit patientiam, et monuerit hominem non delectari prosperis, ne frangatur adversis ; incipit homo fidelis indifferenter uti mundo isto, nec extolli quando res prosperæ accidunt, nec frangi quando res adversæ sunt, sed ubique Dominum benedicere ; non solum quando abundat, sed etiam quando amittit ; non solum quando sanus est, sed etiam quando ægrotat ; ut sit in illo vera illa cantatio, « Benedicam Dominum in omni » tempore, semper laus ejus in ore meo¹. » Si ergo semper, et quando lucet nox ista, et quando obscura est nox ista ; quando arridet prosperitas, quando tristis est adversitas, semper sit laus ejus in ore tuo : et fiet tibi quod modo dictum est : « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen » ejus. » Non me conculcant tenebræ ejus, quia non me extollit lumen ejus.

XVII. Ecce habes lumen ipsius in Job : abundabat omnibus rebus. Lux noctis in illius divitiis prima describitur. Quantis rebus et quanta copia redundabat, lux erat noctis ejus. Putavit inimicus propterea illum talem virum colere Deum, quia illa omnia donaverat ei ; et petivit ut auferrentur ab eo. Factæ sunt tenebræ noctis illius, quæ primo habebat lucem. Noverat tamen ille, sive lux ibi esset, sive

¹ Psal. xxxiii, 2.

tenebræ, illam noctem esse, in qua peregrinaretur a Deo suo; et habebat interiorem lucem ipsum Deum suum, per quam lucem interiorem indifferenter haberet sive tenebras noctis illius, sive lucem. Propterea, quia in luce noctis illius, id est, in rerum abundantia colebat Deum, ablatis illi omnibus rebus, posteaquam factæ sunt tenebræ illius, quid dixit ille? « Dominus dedit, Dominus » abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum¹. » In nocte sum quadam vitæ hujus: Dominus meus, inquit, habitat cor meum, illuminavit mihi solatiis quibusdam noctem istam, quando dedit copias rerum temporalium: subtraxit ipsam lucem temporalem, et quasi tenebrata est nox. Sed quia, « Sicut » tenebræ ejus, sic et lumen ejus: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est; » sit nomen Domini benedictum. » Non sum tristis in nocte hac: quia, « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. » Utrumque transit, ut qui gaudent tanquam non gaudentes sint, et qui flent tanquam non flentes sint²: quia, « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. »

XVIII. « Quoniam tu possedisti renes meos, Domine³. » Non sine causa « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. » Intus est possessor, non solum cor tenet, sed etiam renes; non solum cogitationes, sed etiam delectationes. Ipse ergo possidet unde me delectaret aliquid lucis in nocte, ipse tenet renes meos: non novi delectari nisi de luce interiore sapientiæ ipsius. Quid ergo? non delectaris de prosperitate rerum, de felicitate temporum, de honoribus, de divitiis, de familia? Non delector, inquit. Quare? Quia, « Sicut tenebræ ejus, sic et lumen ejus. » Unde tibi ista indifferentia, ut sicut tenebræ ejus, sic sit tibi et lumen ejus; unde? « Quoniam tu possedisti renes meos, Do-

¹ Job. 1, 21. — ² 1 Cor. vii, 30. — ³ Psal. cxxxviii, 13.

» mine: suscepisti me ex utero matris meæ. » Dum essem in utero matris meæ, non indifferenter habebam tenebras illius noctis et lucem illius noctis. Etenim uterus matris meæ, consuetudo civitatis meæ fuit. Quæ est illa civitas? Quæ nos primo genuit in captivitate. Novimus Babylo-niam illam, de qua hesterno die locuti sumus, unde proficiscuntur omnes, qui credunt et suspirant illi luci Jerusalem cœlesti. Ego ergo dixi: Ex utero matris meæ susceptus sum a Domino: inde mihi tenebræ noctis hujus et lux hujus noctis indifferentes factæ sunt. Qui autem est in utero matris illius Babylonæ, gaudet prosperis sæculi, frangitur adversitatibus sæculi, non novit gaudere nisi aliquid prosperum eveniat secundum tempus, nec novit contristari nisi aliquid adversum eveniat secundum tempus. Jam exi de utero Babylonæ, incipe cantare hymnum Domino: egredere, et nascere; suscipiet te Deus ex utero matris tuæ. Quis Deus? Deus ille apostoli Pauli, qui dixit: « Cum autem placuit Deo, qui me segregavit » de utero matris meæ, revelare Filium suum in me¹. » Quæ enim erat mater ejus? Synagoga. Et ibi quid didicerat, nisi quod habebant et didicerant ipsi Judæi et ipse populus? Nomen in illis remanserat laudis Dei, facta autem in eis non inveniebantur: erant in eis verba Dei, quasi folia in arbore, et fructus nusquam. Talem arborem fici, sicut nostis, cum Dominus invenisset, maledicto arefecit². Invenit enim in ea folia, et fructum non invenit: quamdam nobis arborem figurabat. Nam fructuum illorum tempus nondum erat³: quod omnes homines noverant, artifex cœli et terræ non noverat? Ergo ille qui Paulum segregavit ab utero matris suæ, ipse et nos segregavit ab utero matris nostræ. Cujus matris nostræ? Illius Babylonæ. Suscepti ergo ex utero illo, jam incipia-

¹ Gal. 1, 15. — ² Matth. xxi, 19. — ³ Marc. xi, 13.

mus habere aliam spem. Promisit, fratres, quare gaudetis, fructus facite positi in alia spe. Jam non novimus malum nisi offendere Deum, et non perduci ad illa quæ promisit; nec novimus bonum nisi promereri Deum, et perduci ad illa quæ promittit. Quid illa bona mundi hujus, et mala mundi hujus? Indifferenter habeamus: quia jam suscepti ab utero illius matris nostræ indifferenter ea habentes, dicimus: « Sicut tenebræ ejus, » sic et lumen ejus. » Nec felicitas sæculi nos facit beatos, nec adversitas miseros. Opus est justitiam tenere, fidem diligere, sperare in Deum, diligere Deum, diligere et proximum. Post istos labores habebimus indefessam lucem, habebimus diem sine occasu: transit quidquid est in ista nocte lucidum et tenebrosum. « Quoniam tu pos- » sedisti renes meos, Domine: suscepisti me ex utero » matris meæ. »

XIX. « Confitebor tibi, Domine, quoniam terribiliter » mirificatus es¹. Terribiliter mirificatus es: » eo ipso quod te miramur, tu terribilis es, cum tremore gaude- mus. Timemus enim ne de donis tuis nos extollentes per superbiam, mereamur amittere quod humilitate percepimus. « Confitebor tibi, Domine, quoniam terribiliter » mirificatus es: mirabilia opera tua, et anima mea cog- » noscit valde. » Jam cognoscit anima mea valde; quoniam suscepisti me ex utero matris meæ: antea vero mirificata est scientia tua ex me, invaluerat, nec poteram ad illam. Ergo ex me invaluerat, nec poteram ad illam. Unde modo anima mea cognoscit valde, nisi quia nox illuminatio in deliciis meis est? nisi quia venit mihi gratia tua, et illuminavit tenebras meas? nisi quia tu possedisti renes meos? nisi quia tu suscepisti me ex utero matris meæ?

¹ Psal. cxxxviii, 14.

XX. « Non est absconditum os meum a te, quod fecisti » in abscondito¹. » Os suum dicit: quod vulgo dicitur ossum, latine os dicitur. Hoc in græco invenitur². Nam possemus hic putare os esse, ab eo quod sunt ora; non os correpte, ab eo quod sunt ossa. « Non est ergo abs- » conditum, inquit, os meum a te, quod fecisti in abs- » condito. » Habeo in abscondito quoddam ossum. Sic enim potius loquamur: melius est reprehendant nos gram- matici, quam non intelligant populi. Ergo est, inquit, quoddam ossum meum intus in abscondito: tu fecisti in- tus ossum mihi in abscondito, et non est absconditum a te. In abscondito enim fecisti, sed numquid et tibi hoc abscondisti? Hoc ossum meum factum a te in abscondito homines non vident, homines non noverunt: tu autem nosti, qui fecisti. Quod ergo os dicit, fratres? Quæramus illud, in abscondito est. Sed quia Christiani in nomine Domini Christianis loquimur, modo invenimus quod sit ossum hujusmodi. Firmitas quædam est interior: quia in ossibus firmitas et fortitudo intelligitur. Est ergo quædam animæ interior firmitas, ubi non frangitur. Quælibet tormenta, quælibet tribulationes, quælibet hujus sæculi adversitates undique sæviant, illud quod Deus in abs- condito fecit firmum, in nobis frangi non potest, non cedit. A Domino enim facta est quædam firmitas patientiæ nostræ, de qua dicitur in alio Psalmo: « Verumtamen » Deo subjicietur anima mea, quoniam ab ipso patientia » mea³. » Et attende apostolum Paulum, habentem in- tus hoc genus firmitatis. « Quasi tristes, inquit, semper » autem gaudentes⁴. » Unde quasi tristes? Contumeliis, opprobriis, persecutionibus, flagellis, plagis, lapidationibus, carceribus, catenis. Quis non eos miseros tunc existimaret? Nec illi ipsi persecutores sævirent in eos, nisi

¹ Psal. cxxxviii, 15. — ² ὀσσῶν. — ³ Psal. lxi, 6. — ⁴ 2 Cor. vi, 10.

putarent eos miseros fieri persecutionibus suis. Illi enim eos ex sua infirmitate conjiciebant, qui non habebant ossum absconditum interius: illi vero, qui habebant, hominibus foris tristes videbantur, intus autem gaudebant Deo; cui non erat absconditum ossum ipsorum, quod fecerat in abscondito. Aperit autem hoc ossum in abscondito factum a Deo idem apostolus Paulus, his verbis: « Non solum autem, inquit, sed etiam gloriamur in tribulationibus. » Parum est quia non es tristis, sed et gloriaris? Sufficiat tibi tristem non esse. Parum est, inquit, Christianis: tale ossum mihi fecit in abscondito, ut parum sit non frangi, nisi etiam glorier. Unde gloriaris? In tribulationibus, scientes quia tribulatio patientiam operatur. Vide quomodo formata sit illa firmitas intus in corde: « Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit: quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis¹. » Sic formatum atque firmatum est ossum illud absconditum, ut faciat nos etiam gloriari in tribulationibus. Sed videmur hominibus miseri, quia absconditum est eis quod habemus intrinsecus. « Non est absconditum os meum a te, quod fecisti in abscondito: et substantia mea, in inferioribus terræ. » Ecce in carne est substantia mea, in inferioribus terræ est substantia mea: et habeo tamen ossum intrinsecus, quod formasti, quod faciat me non cedere omnibus persecutionibus inferioris hujus regionis, ubi est adhuc substantia mea. Quid enim magnum est, si fortis est Angelus? Magnum est, si fortis est caro. Et unde fortis caro, unde forte vas fictile, nisi quia factum est ibi ossum in abscondito? « Et substantia mea in inferioribus terræ. »

¹ Rom v, 3-5.

XXI. Quid de illis qui minus firmi sunt? Loquitur enim, ut jam commendavi, Christus. Sed multa dicta sunt ex persona corporis; audi et ex persona capitis: et non quasi distinguit, ut inducat ipsas personas, modo caput, modo corpus. Si enim distinguit, quasi dividit, non erunt duo in carne una¹. Si autem duo sunt in carne una; noli mirari si duo sunt in voce una. Quando Dominus noster Jesus Christus passus est, Discipuli nondum habebant illud ossum interius, nondum illis erat firmatum robur patientiæ: et latebant se, nesciebant vires suas; et ausus est Petrus promittere societatem mortis cum Domini passione, et non se noverat ægrotus, medicus autem noverat ægrotum. Quid autem factum est? Tecum, inquit, usque ad mortem. « Amen dico tibi, prius quam gallus cantet, ter me negabis². » Responsio medici verior inventa est, quam ægroti præsumptio: De his ergo dicit: « Non est absconditum os meum a te, quod fecisti in abscondito: » in quibus est ipsum os firmatum intrinsecus, et maxime robur passionis in ipso Domino nostro et Salvatore Jesu Christo, qui cum voluit sedit, cum voluit surrexit, cum voluit dormivit, cum voluit evigilavit: quia, « Potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam³. » Quid de illis, in quibus non erat fortitudo illa formata atque firmata? quid de illis dicit? Vide quid dicat Patri Deo. « Imperfectum meum viderunt oculi tui⁴. Imperfectum meum, Petrum meum pollicentem et negantem, præsumentem et deficientem: viderunt tamen eum oculi tui. Nam quod eum et ipse Dominus respexit, sicut scriptum est in Evangelio, jam post tertiam negationem commonitus quid ei prædixerit Dominus: « Exiit foras, et flevit amare⁵: »

¹ 1 Cor. vi, 16. — ² Matth. xxvi, 25. — ³ Joan. x, 18. — ⁴ Psal. cxxxviii, 16. — ⁵ Luc. xxii, 61, 62.

fletus ille de respectione Dei fuit ; quia , « Imperfectum » meum, inquit, viderunt oculi tui. » Nam ille imperfectus titubans in Domini passione, procul dubio periret : sed viderunt eum oculi tui : non solum ipsum, sed et omnes qui imperfecti fuerunt, donec Christi resurrectione firmarentur. Apparuit enim oculis eorum non perisse in Domino quod mortuum erat : et factum est os illud in abscondito eorum, ut nec ipsi jam timerent mori. « Imperfectum meum viderunt oculi tui ; et in libro tuo » omnes scribentur : » non solum perfecti, sed etiam imperfecti. Non timeant imperfecti, tantum proficiant. Nec quia dixi : Non timeant, ament imperfectionem, et ibi remaneant ubi inventi sunt. Tantum proficiant, quantum in ipsis est. Quotidie addant, quotidie accedant : tamen a corpore Domini non recedant ; ut in uno corpore, et in his membris compaginati possint mereri de se dictam esse vocem istam : « Imperfectum meum viderunt oculi tui ; » et in libro tuo omnes scribentur. »

XXII. « Per diem errabunt, et nemo in eis. » Dies hic adhuc erat Dominus noster Jesus Christus. Unde dicebat, « Ambulate dum diem habetis¹. » Sed « Per diem errabunt » imperfecti ipsius. Putaverunt et ipsi Dominum nostrum Jesum Christum tantummodo hominem esse, non habere in se occultam divinitatem, non esse occulte Deum, sed hoc solum esse quod videbatur : hoc et ipsi putaverunt. Nam et ipse Petrus : (De illo enim potissimum loquimur, in quo nobis etiam non desperatæ infirmitatis exemplum propositum est :) dixerat Domino idem Petrus, cum interrogasset quid illum dicerent homines, « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Et dixerat ei Dominus, « Beatus es Simon Barjona, quia non tibi revelavit caro » et sanguis, sed Pater meus qui in cœlis est. » Quare?

¹ Joan. xii, 35.

Quia dixerat eum Filium Dei. Ibi paulo post eodem loco, in ipsa contextione verborum, coepit Dominus de passione sua futura dicere. Ille autem Petrus, qui jam illum confessus fuerat Filium Dei, timuit ne sicut filius hominis moreretur. Erat Filius Dei, erat et filius hominis : Filius Dei, in forma Dei, æqualis Patri ; filius hominis in forma servi¹, qua minor sit Patre². » Venturus erat ad passionem utique ex forma servi : quid timuit Petrus, ne in forma servi periret forma Dei, et non potius præsumpsit, quia ex forma Dei revivisceret forma servi? Ait illi, « Absit » a te, Domine, propitius tibi esto. » Et Dominus, qui illum beatum dixerat in illa voce : « Vade post me Sathanas, inquit ; neque enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ » sunt hominum³. » Jamdudum quia dixerat, « Tu es » Christus Filius Dei vivi ; » audivit, « Non tibi revelavit » caro et sanguis, sed Pater meus qui in cœlis est : » ideo petra, ideo beatus. Modo autem quia non ex Patris revelatione, sed ex carnis infirmitate responderat ; Sathanas appellatus est. « Non sapis, inquit, quæ Dei sunt, sed » quæ sunt hominum. Et hic erat Christus, fratres : inter illos ambulaverat, ventis imperaverat⁴, ante oculos ipsorum fluctus calcaverat⁵, ante oculos ipsorum quatri-duanum mortuum suscitaverat⁶, ante oculos ipsorum tanta miracula fecerat ; et tamen trepidaverunt in passione ejus quasi amisissent eum, de quo frustra præsumpserant. Sed « Per diem errabunt, et nemo in eis, » Nemo prorsus, nec ipse qui dixerat, « Tecum usque ad mortem. » Dixerat enim illis, « Veniet hora, ut me relinquatis solum, » et eat unusquisque in viam suam. Sed non sum solus, » quia mecum est Pater⁷. » Cum illo erat Pater, et ipse cum Patre ; et in illo Pater, et ipse in Patre ; et ipse et Pater

¹ Philip. ii, 6, 7. — ² Joan. xiv, 28. — ³ Matth. xvi, 13-23. — ⁴ Id. viii, 26. — ⁵ Id. xiv, 25. — ⁶ Joan. xi, 39-44. — ⁷ Id. xvi, 32.

unum¹, et illi timuerunt cum moreretur. Quare, nisi quia per diem erraverunt, et nemo fuit in eis? « Per diem errabunt, et nemo in eis, »

XXIII. Sed quid est, « Errabunt per diem? » Numquid peribunt? Et ubi est, « Imperfectum meum viderunt » oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur? » Ergo quando per diem erraverunt? Cum hic positum Dominum non intellexerunt. Et quid sequitur? « Mihi autem valde » honorificati sunt amici tui, Deus². » Idem ipsi qui per diem erraverunt et nemo fuit in eis, amici tui facti sunt, et valde mihi honorificati sunt. Factum est in eis os illud post resurrectionem Domini in abscondito, et pro ejus nomine passi sunt, in cujus passione trepidaverunt. « Mihi » autem valde honorificati sunt amici tui Deus: valde » confortati sunt principatus eorum. » Facti Apostoli, facti duces Ecclesiae, facti arietes ducentes greges: « Valde » confortati sunt principatus eorum. »

XXIV. « Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur³: » Per illos qui per diem erraverunt, et nemo erat in eis, ecce nata est tanta ista multitudo, quae jam sicut arena numerari non potest, nisi Deo. Dixit enim « Super arenam multiplicabuntur: et tamen dixerat, « Dinumerabo eos. » Illi ipsi numerati, « Super arenam » multiplicabuntur. » Ei quippe arena numerata est, cui numerati sunt capilli capitis nostri⁴. « Dinumerabo eos, » et super arenam multiplicabuntur. »

XXV. Exurrexi, et adhuc sum tecum. Exurrexi, et adhuc sum tecum, » quid est? Jam passus sum, inquit, sepultus sum; ecce surrexi, et adhuc me non intelligunt tecum. « Adhuc tecum sum, » id est, nondum cum ipsis: quia nondum agnoscunt. Sic enim legitur in Evangelio: quia post resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, sibi

¹ Joan. x, 30 et 38. — ² Psal. cxxxviii, 17. — ³ Ibid. 18. — ⁴ Matth. x, 30.

apparentem non continuo cognoverunt. Est et alius sensus: « Exurrexi, et adhuc sum tecum, » ut hoc tempus significare voluerit, quo adhuc in occulto est ad dexteram Patris, antequam reveletur in claritate, qua venturus est ad judicandum de vivis et mortuis.

XXVI. Et deinde dicit, quid interea per totum hoc tempus, dum jam resurrexit et adhuc cum Patre est, patiatur hic per commixtionem peccatorum in corpore suo, quod est Ecclesia, et per separationem hæreticorum. Sequitur enim, et dicit, « Si occideris, Deus, peccatores, viri » sanguinum, declinate a me, quoniam dices in cogitatione, » accipient in vanitate civitates suas¹. » Videtur sic connecti ordo verborum: « Si occideris, Deus, peccatores, accipient in vanitate civitates suas. » Sic enim occisos vult intelligi, cum per superbiam, qua intumescunt, amittunt gratiam, qua vivunt. « Spiritus enim sanctus disciplinae effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus quæ sunt » sine intellectu². » Sic occiduntur peccatores, quia obscurari intelligentia alienantur a vita Dei³. Amittunt enim confessionem propter elationem: atque ita in eis occisis fit quod scriptum est, « A mortuo, tanquam qui non sit, » perit confessio⁴. » Et sic « Accipiunt in vanitate civitates » suas, » id est, populos suos vanos, eorum vanitatem sectantes: cum inflati justitiæ nomine persuadent, ut disrupto unitatis vinculo, eos tanquam justiores cæci et imperiti sequantur. Et quia plerumque hinc inveniunt occasionem separandi se ab unitate Christi, dum malos accusant, cum quibus se communionem nolle habere confingunt: et quia fieri potest, ut non tantum infament innocentes, quos tanquam malos se fugere simulant, sed etiam vera de quibusdam malis sui similibus dicant, inter

¹ Psal. cxxxviii, 19, 20. — ² Sap. 1, 5. — ³ Ephes. iv, 18. — ⁴ Eccli. xvii, 26.